

ไทยในสงครามเย็น 2.0

Amidst the Geo- Economic clashes

ฉบับพิมพ์ใหม่

ไทยจะก้าวไปได้อย่างไร
เมื่อภูมิเศรษฐศาสตร์เขย่าระบอบโลก

ปิติ ศรีแสงนาม
จักรี ไชยพิณิจ

Amidst the Geo-Economic Clashes

ไทยในสงครามเย็น 2.0

ปติ ศรีสงนาม และจักรี ไชยพิจ

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2567

Amidst the Geo-Economic Clashes ไทยในสงครามเย็น 2.0

• ปิติ ศรีแสงนาม และจักรี ไชยพินิจ

พิมพ์ครั้งแรก : ตุลาคม 2567

ราคา 430 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปิติ ศรีแสงนาม. Amidst the Geo-Economic Clashes ไทยในสงครามเย็น 2.0.
กรุงเทพฯ : มติชน, 2567. 528 หน้า.

1. การเมืองระหว่างประเทศ. 2. สงครามเย็น. I. จักรี ไชยพินิจ, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.
320.9

ISBN 978-974-02-1914-9

สำนักพิมพ์มติชน | www.matichonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคนาท, สุพจน์ แจ้เงว, รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์

ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประภาพร ประเสริฐโสภะ • บรรณาธิการอาวุโส : สุภชัย สุชาติสุทธธรรม

บรรณาธิการบริหาร : ปกรณ์เกียรติ ตีโรจนวนิช • หัวหน้ากองบรรณาธิการ : อีรพล บัวกระโทก

บรรณาธิการเล่ม : บรรณรต แสงทอง • พิสูจน์อักษร : วรวิบูลย์ เพ็ชรวง

ต้นฉบับ : สิริณิดดา สุขทรัพย์ • กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม

ศิลปกรรม : สิริรัตน นวลนุ่ม • ออกแบบปก : ประภาพร ประเสริฐโสภะ

ประชาสัมพันธ์และการตลาด : นิชกุล แซ่ลิ่ม, กษพร ทองลักษณ์วงศ์,

ธัญลักษณ์ ทองสุข, ณัชชา เชี่ยวกุล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3360

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

 matichonbook @matichonbook

 @matichonbook @matichonbooks matichonbook

ในกรณีที่หนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว
กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com หรือ inbox matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนแปลงใหม่

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผลิตสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 email: print.matichon@gmail.com Matichon Premium Print

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	5
คำนำผู้เขียน	7
I Introduction to the Geo-Economics	13
1 ว่าด้วยกรอบการวิเคราะห์ภูมิเศรษฐศาสตร์โลก: เครื่องมือระหว่างประเทศในบริบทใหม่	14
2 จากสงครามเย็น 1.0 สู่สงครามเย็น 2.0: ภาคต่อของสงครามเย็นที่ไม่สิ้นสุด	62
II Physical Space Battlefield	129
3 จากความสัมพันธ์แบบตะวันตก-ตะวันออก สู่ความสัมพันธ์แบบโลกเหนือ-โลกใต้	130
4 โลกมุสลิมในสมรภูมิสงครามเย็น 2.0	172
5 แอฟริกา: ดินแดนแห่งทรัพยากร ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางภูมิเศรษฐศาสตร์	216
6 จากภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกสู่พื้นที่ยุทธศาสตร์ อินโด-แปซิฟิก: แนวปะทะของพันธมิตรจีน-รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา	242

III New Battlefields	289
7 สมรภูมิโลกคู่ขนาน: จากไซเบอร์สเปซ สู่สงครามเทคโนโลยี	290
8 สมรภูมิเหนือโลก: จากการแข่งขันอวกาศ สู่ข้อตกลงอาร์ทีมิส (Artemis Accord)	318
9 สมรภูมิขั้วโลก: จากดินแดนไวต์เอาต์ (Whiteout) สู่เส้นทางการค้าและภัยซ่อนเร้น	364
10 สมรภูมิใต้โลก: จุดเปราะบางบนพื้นดินท้องทะเล ระหว่างประเทศ	390
 IV Amidst the Geo-Economic Clashes	 407
11 สงครามเย็น 2.0: จากอดีต สู่อนาคต	408
12 ไทยในสงครามเย็น 2.0	460
 ดัชนี	 521
ประวัติผู้เขียน	524

คำนำสำนักพิมพ์

แต่ครั้งโบราณกาลเมื่อบรรดารัฐน้อยใหญ่ยังมิได้เชื่อมโยงถึงกัน ชัยชนะของมหาอาณาจักรผู้ครองโลกย่อมได้มาจากปลายดาบและกระบองปืน กระทั่งโลกพลิกผันเข้าสู่โลกาภิวัตน์ วิถีชีวิตของคนทั่วโลกจึงถูกกระชับให้เชื่อมโยงถึงกัน ขณะที่การใช้อำนาจประหัตประหารเป็นสิ่งที่โลกยุคใหม่ประณามและไม่อาจยอมรับได้ ทว่าความขัดแย้งไม่ได้สูญสลายหายไป หากแต่พลิกโฉมจากการใช้กำลังทหารเข้าประจัญเป็นการกดดันด้วยเครื่องมืออันทรงพลังานุภาพยิ่งกว่า

Amidst the Geo-Economic Clashes ไทยในสงครามเย็น 2.0 ผลงานของปิติ ศรีแสงนาม และจักรี ไชยพิณิจ ฉายให้เห็นภาพของความขัดแย้งครั้งใหม่ ซึ่งเศรษฐกิจกลายเป็นเครื่องมือของบรรดามหาอำนาจที่นำมาใช้ต่อรองหรือสร้างความเสียหายให้แก่คู่ขัดแย้งเพื่อช่วงชิงความเป็นใหญ่บนโลกใบนี้ เหตุก็เพราะ “เศรษฐกิจ” คือเรื่องของปัจจัยสี่ที่เป็นทรัพยากรซึ่งต้องได้รับการจัดสรรให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ อาวุธทางเศรษฐกิจจึงกระทบชีวิตของผู้คนหลายล้านและอาจทำให้อีกฝ่ายย่อยยับได้

หากแต่ในโลกที่ระบบเศรษฐกิจโยงใยถึงกันเป็นห่วงโซ่ที่ตัดไม่ขาด การทำลายล้างศัตรูด้วยเครื่องมือทางเศรษฐกิจก็อาจส่งผลลบสะท้อนกลับมายังผู้ใช้วิธีการนั้นได้เช่นกัน กลายเป็น

สภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกที่ทำให้ต่างฝ่ายต่างต้องประณอมมือในการออกอาวุธ เพื่อรักษาสถานะเดิม (status quo) ให้ดำรงอยู่ต่อไป

ภาวะเช่นนี้เคยปกคลุมให้โลกเย็นยะเยือกมาแล้วในยุคสมัยที่เรียกกันว่า “สงครามเย็น” ซึ่งมหาอำนาจแสดงแสนยานุภาพโดยใช้รัฐบริวารต่างปากกระบอกปืน ทว่าครานี้ศัตวรรษที่หลายดูจะถูกเก็บซ่อนไว้อย่างเชียบเย็น ในขณะที่เม็ดเงินลงทุนมาตรการทางเศรษฐกิจ และการแทรกแซงองค์กรโลกบาลกลับกลายเป็นอาวุธชั้นยอดของมหาอำนาจและชาติบริวารที่นำมาใช้จ้วงแทงศัตรู ในแนวรบที่แผ่ขยายไปไม่เพียงเขตแดนกายภาพแต่ลุกลามแหวกทะลุชั้นบรรยากาศ ลึกลงไปในห้วงสมุทร หรือกระทั่งจำแลงเข้าไปเผชิญหน้ากันในโลกเสมือน ท่ามกลางบรรยากาศของ “สงครามเย็น 2.0” ในฐานะภาคต่อของความขัดแย้งที่กำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้น

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมและนำเสนอประเด็นความขัดแย้งทางด้านภูมิเศรษฐศาสตร์ไว้อย่างครอบคลุม เพื่อชวนผู้อ่านไปเรียนรู้จากทุกฝ่ายอย่างระแวดระวังและรอบคอบ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจสถานการณ์โลกและร่วมกันแสวงหายุทธศาสตร์ที่จะทำให้ไทยยืนได้ในจุดที่เหมาะสม พร้อมรับมือกับผลจากกลเกมเศรษฐกิจของมหาอำนาจที่อาจเหวี่ยงมากกระทบไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมในเศรษฐกิจสงครามอันซับซ้อนโกลาหลนี้

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำผู้เขียน

“สงครามโลกครั้งที่ 3 จะเกิดขึ้นหรือไม่?” หนึ่งในคำถามที่ผู้เขียนมักจะได้รับในหลายวาระโอกาส สำหรับผู้เขียนเชื่อว่าสถานการณ์โลกที่ขัดแย้งกันทางภูมิรัฐศาสตร์คงจะยังไม่ปะทุถึงขั้นลุกลามเป็นมหาสงครามที่มหาอำนาจปะทะกันโดยตรง หากแต่เครื่องมือทางภูมิเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการห้ำหั่นกันผ่านผู้เล่นในสมรภูมิที่มีความหลากหลายนั้น กลับจะเป็นการปลุกสงครามเย็นที่หลับไหลให้ปะทุขึ้นมาอีกครั้ง “สงครามเย็น 2.0” จึงลึกซึ้งซับซ้อนและส่งผลกระทบรุนแรงมากกว่าที่เคยเป็นมา

“ภูมิเศรษฐศาสตร์” (Geo-Economics) เป็นมิติการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ได้รับความนิยมและมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการวิเคราะห์สถานการณ์โลก พลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ดำเนินไปในปัจจุบัน การบูรณาการองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์วิธีการที่แต่ละรัฐมีอยู่เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ นับเป็นภารกิจสำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการกำหนดนโยบายการต่างประเทศอย่างชาญฉลาดท่ามกลางบริบทของสงครามเย็น 2.0 ที่เป็นอย่าง

Amidst the Geo-Economic Clashes ไทยในสงคราม
เย็น 2.0 เล่มนี้ สะท้อนความมุ่งมั่นของผู้เขียนในการสรรค์สร้าง
กรอบเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์โลก การประเมิน
เครื่องมือทางเศรษฐกิจของรัฐ และการสำรวจสมรรถุภมรทั้งเก่า
และใหม่ เพื่อเสนอมุมมองให้แก่รัฐไทยสำหรับการเตรียมความ
พร้อมรับมือกับสงครามเย็น 2.0 ที่กำลังเข้มข้นขึ้นตามลำดับ
หากหนังสือ *Amidst the Geo-Political Conflicts* สมรรถุภมรพลิก
อำนาจโลก คือการประเมิน “ภูมิรัฐศาสตร์” ที่กระจายอยู่ในพื้นที่
ต่างๆ ของโลก หนังสือที่ท่านกำลังถืออยู่ในมือเล่มนี้ คือการนำ
เสนอว่า รัฐต่างๆ จะมีวิธีการใช้เครื่องมือทาง “ภูมิเศรษฐกิจศาสตร์”
เพื่อจัดการกับเงื่อนไขทางภูมิรัฐศาสตร์ที่อยู่ตรงหน้าได้อย่างไร

หนังสือเล่มนี้เริ่มจากการแนะนำกรอบคิดแบบภูมิเศรษฐกิจ-
ศาสตร์ในฐานะเครื่องมือสำคัญของรัฐที่ใช้ในการเผชิญหน้ากัน
ท่ามกลางบริบทสงครามเย็น 2.0 ซึ่งไม่จำกัดตัวอยู่แต่สมรรถุภมรที่
เป็นเขตแดนกายภาพ แต่ยังขยายตัวครอบคลุมถึงเขตแดนเหนือ
กายภาพ (อาทิ ห้วงอวกาศ โลกไซเบอร์ พื้นดินใต้ท้องทะเล
หรือแม้แต่ผืนน้ำแข็งขั้วโลก) และกลายเป็นภาคต่อของสงคราม
เย็นที่ยังคงมีพลวัตทั้งในปัจจุบันและอาจทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น
ในอนาคต ปิดท้ายด้วยข้อเสนอเชิงนโยบายในการรับมือความ
ขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ 6 ประการ (6D) ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจ-
ศาสตร์ 6 ประการ (6E) สำหรับเพิ่มภูมิคุ้มกัน สร้างความ
แข็งแกร่ง วางยุทธศาสตร์สำคัญที่จะเป็นทางออกของ “ไทยใน
สงครามเย็น 2.0”

ท่ามกลางความเข้มข้นของสงครามเย็น 2.0 ระหว่างสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรจีน-รัสเซียที่กำลังนำไปสู่การก่อตัวเชิงโครงสร้างของ “การจัดแถวระหว่างประเทศ” อย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าสุดท้ายแล้วสถานการณ์จะเดินหน้าไปอย่างไร และบทสรุปของสงครามเย็น 2.0 จะถูกจารึกไว้แบบไหน หากประเทศไทยและอาเซียนสามารถออกแบบยุทธศาสตร์และวางหมากทางด้านการต่างประเทศได้อย่างเหมาะสมแล้ว กลเกมบนกระดานความขัดแย้งแห่งนี้อาจกลายเป็นจุดพลิกผันที่ทำให้ไทยและอาเซียนกลายเป็น “ผู้เล่นหลัก” ในเวทีการเมืองโลกก็เป็นได้

ปิติ ศรีแสงนาม และจักรี ไชยพินิจ

13 กันยายน 2024

ท่ามกลางมหาอุทกภัยถล่มอาเซียนตอนบน
ภายใต้วิกฤติโลกเดือด

Amidst the Geo-Economic Clashes
ไทยในสงครามเย็น 2.0

I

Introduction to the Geo-Economics

1

ว่าด้วยกรอบการวิเคราะห์
ภูมิเศรษฐศาสตร์โลก:
เครื่องมือระหว่างประเทศในบริบทใหม่

1. ปูมบทว่าด้วยภูมิเศรษฐศาสตร์โลก

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ภูมิเศรษฐศาสตร์” (Geo-Economics) แล้ว นักอ่านหลายท่านที่กำลังถือหนังสือเล่มนี้อยู่ในมืออาจไม่คุ้นชินกับคำนี้สักเท่าไร ขณะเดียวกัน เมื่อเห็นคำว่าภูมิเศรษฐศาสตร์แล้ว ผู้อ่านอีกหลายท่านก็อาจนึกถึงคำว่า ภูมิศาสตร์ (Geography) เศรษฐศาสตร์ (Economics) หรือคำว่า ภูมิรัฐศาสตร์ (Geo-Politics) ซึ่งคำหลังนี้เป็นคำที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในวงวิชาการตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดี ในความเป็นจริงแล้วแนวคิดว่าด้วยการวิเคราะห์ “ภูมิเศรษฐศาสตร์โลก” ไม่ใช่เรื่องใหม่ หากแต่เป็นองค์ความรู้ในวงวิชาการที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน และเป็นหนึ่งในเครื่องมือหลักที่เหล่าบรรดาผู้กำหนดนโยบายระดับสูงใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศมาหลายทศวรรษแล้ว

ท่ามกลางการศึกษารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ หากย้อน
ไปที่จุดเริ่มต้นในอดีต บรรดาผู้ที่ศึกษาองค์ความรู้ทั้งสองในมิติ
ระดับระหว่างประเทศ มักให้ความสำคัญกับการศึกษารูปแบบ
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐเป็นหลัก นักวิชาการทางรัฐศาสตร์
ในสายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มักให้ความสำคัญกับการ
วิเคราะห์สงครามระหว่างรัฐ รูปแบบการทหาร หรือการเจรจา
ทางการทูต

ขณะเดียวกัน นักวิชาการในสายเศรษฐศาสตร์ระหว่าง
ประเทศก็ให้ความสำคัญกับการซื้อขายสินค้าและการลงทุน
ระหว่างประเทศ ตลอดจนภาวะดุลการชำระเงิน โดยมีกลไกของ
ระบบการเงินระหว่างประเทศและตลาดเงินระหว่างประเทศทำ
หน้าที่กำกับ

องค์ความรู้ทั้ง 2 ศาสตร์ข้างต้นนี้เปรียบ
เสมือนกับ “เส้นทางคู่ขนาน” ที่เดินทางไปด้วยกัน แต่ไม่ได้
บรรจบกัน บ่อยครั้งที่นักรัฐศาสตร์ไม่ได้ยอมให้การวิเคราะห์
ของพวกเขาอยู่ใต้อิทธิพลของนักเศรษฐศาสตร์ เช่นเดียวกันกับ
ที่นักเศรษฐศาสตร์ก็อาจไม่เห็นถึงความสำคัญของระบบวิธีคิด
แบบนักรัฐศาสตร์ ทั้ง 2 องค์ความจึงเป็นคู่ขนานที่ต่างฝ่ายต่าง
พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ของตนเองแบบแยกออกจากกัน แม้ว่า
แก่นแกนของทั้ง 2 องค์ความรู้นี้จะมีความพยายามในการศึกษา
พฤติกรรมของมนุษย์และสังคมเช่นเดียวกันก็ตาม¹

ทว่าในบริบทรวมสมัยเช่นนี้ เมื่อความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับ

ตั้งแต่ยุคสงครามเย็นเป็นต้นมา มิติทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ สงคราม และการทูต ไม่ใช่การศึกษาเพียงมิติเดียวที่แยกขาดออกจากมิติทางด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศอีกต่อไป หากแต่มิติการศึกษาดังกล่าวกลับทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศด้วยวิธีการทางทหารหรือการเจรจาทางการทูตเพียงอย่างเดียว อาจไม่ได้นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่แต่ละประเทศต้องการเสมอไป แต่เศรษฐกิจก็เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สามารถหยิบนำมาใช้ในการดำเนินนโยบายทางการเมืองด้วย นั่นหมายความว่าเครื่องมือทางด้านการทหารตามข้อเสนอของทฤษฎีสัจนิยมแบบกระแสหลักก็อาจไม่ใช่วิธีการที่ได้ผลเสมอไป การใช้เครื่องมือทางด้านเศรษฐกิจหรือองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เข้ามาเติมเต็มการดำเนินนโยบายของรัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ต้องการนั้น จึงเป็นทางเลือกที่ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาที่เรียกว่า “แนวทางการวิเคราะห์แบบภูมิเศรษฐศาสตร์” จึงก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในวิธีการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่สำคัญและสอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเด็นที่น่าสนใจคือ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ความสำคัญของพหุภาพทางเศรษฐกิจซึ่งแต่เดิมสนใจในหมู่ นักเศรษฐศาสตร์เป็นหลักได้ขยายไปสู่แวดวงของนักรัฐศาสตร์ด้วย เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์จึงไม่ใช่เพียงองค์ความรู้ของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์เท่านั้น หาก

แต่เป็นสิ่งที่นักรัฐศาสตร์ รวมถึงบรรดาผู้กำหนดนโยบายให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น

โจทย์สำคัญคือ ท่ามกลางโลกที่มีความสลับซับซ้อน ผู้กำหนดนโยบายระดับสูงของประเทศจะมีวิธีการออกแบบนโยบายการต่างประเทศเพื่อตอบโจทย์ผลประโยชน์แห่งชาติของตนเองได้อย่างไร

แม้ว่าการสำรวจนิยามและความหมายของคำว่าภูมิเศรษฐศาสตร์ จากงานวิชาการหรือสถาบันเชิงนโยบายที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ปรากฏถึงนิยามอันหลากหลายและยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่าความหมายของคำว่า “ภูมิเศรษฐศาสตร์” คืออะไร

แต่ในเบื้องต้น หนังสือที่ท่านถืออยู่ในมือเล่มนี้ต้องการนิยามคำว่า “ภูมิเศรษฐศาสตร์” (Geo-Economics) หมายถึง “วิธีการใช้องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ ร่วมกับเครื่องมือทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่แต่ละรัฐต้องการ บนพื้นฐานและ/หรือภายใต้เงื่อนไขของภูมิรัฐศาสตร์ที่แต่ละรัฐมีอยู่” (*Economical/Political Optimization under the Geographical Constraints*) โดยเป้าหมายของรัฐอาจเป็นทั้งเป้าหมายทางด้านการเมือง เป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการรักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์แห่งชาติ”

จากนิยามที่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า คำว่า “ภูมิเศรษฐศาสตร์” และ “ภูมิรัฐศาสตร์” มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่ภูมิรัฐศาสตร์คือแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาภูมิศาสตร์

ในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยพิจารณาถึงคุณลักษณะพื้นฐาน ผลประโยชน์แห่งชาติ โอกาสและข้อจำกัดอำนาจ ตลอดจนขีดความสามารถ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ² แต่คำว่า “ภูมิเศรษฐศาสตร์” หมายถึง การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับเครื่องมือและวิธีการใช้เครื่องมือที่มาตอบโจทย์ภูมิรัฐศาสตร์ของแต่ละประเทศมีอยู่ แนวทางการศึกษาทั้ง 2 แนวทางนี้จึงเป็นส่วนเติมเต็มซึ่งกันและกันที่ทำให้ผู้อ่านได้ “อรรถรส” ในการวิเคราะห์สถานการณ์โลกมากยิ่งขึ้น

2. กล้องเครื่องมือในการวิเคราะห์ภูมิเศรษฐศาสตร์โลก

เนื้อหาในส่วนนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึง “ทฤษฎีและแนวความคิด” ในฐานะกล้องเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ภูมิเศรษฐศาสตร์โลกที่บรรดาชาติมหาอำนาจและประเทศต่างๆ ครอบครองและใช้สอยเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการอธิบายถึงนิยามและความหมายของแนวทางการวิเคราะห์แบบภูมิเศรษฐศาสตร์โลกว่ามีที่มาอย่างไร มีลักษณะอย่างไร และสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดแนวทางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักได้อย่างไร

ส่วนที่ 2 เป็นการอธิบายถึงเครื่องมือของรัฐในการดำเนินนโยบายที่เป็นกรอบของการวิเคราะห์พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติต่างๆ ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 เป็นการเจาะลึกไปที่เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ซึ่งมีฐานะเป็นองค์ประกอบหลักของภูมิเศรษฐศาสตร์ในโลกปัจจุบัน

2.1 ว่าด้วยแนวทางการวิเคราะห์

แบบภูมิเศรษฐศาสตร์โลก

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบกระแสหลัก ผู้ศึกษามักให้ความสำคัญกับการอธิบายปรากฏการณ์ระหว่างประเทศด้วยทฤษฎีคลาสสิก 2 ทฤษฎี อันได้แก่ ทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism) และทฤษฎีสัจนิยม (Realism) เป็นหลัก ทฤษฎีทั้งสองเปรียบเสมือนเป็น “แม่บท” ของการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ อันเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ

สำหรับทฤษฎีเสรีนิยมแบบคลาสสิก (Classical Liberalism) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกป้องกันสงคราม เพื่อนำไปสู่สภาวะที่เรียกว่า “สันติภาพที่ถาวร” (perpetual peace) ตามข้อเสนอของอิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant) ที่เชื่อว่า โดยธรรมชาติพื้นฐานแล้ว มนุษย์เป็นคนดี มีเหตุผล และมีคุณธรรม มนุษย์พยายามต่อสู้เพื่อความดีงามและความก้าวหน้าโดยอาศัยเหตุผลตามหลักการสากล ซึ่งจะนำไปสู่ความมีระเบียบ ความสมานฉันท์ทางสังคม เสรีภาพ และความเท่าเทียมกัน³

เมื่อเป็นเช่นนี้ ภายใต้ระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย

ไถย (anarchy) หากรัฐต่างๆ สามารถออกแบบกลไกในการป้องกันสงครามได้ ระบบระหว่างประเทศย่อมก่อให้เกิดสันติภาพได้ ข้อเสนอของนักเสรีนิยมจึงให้ความสำคัญกับการวางรากฐานของระบบระหว่างประเทศ (internationalism) และการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันต่างๆ ที่มาส่งเสริมความมีเสถียรภาพ ความสมานฉันท์ และการจัดการกับความขัดแย้ง โดยมีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดสันติภาพในโลกขึ้น⁴

ส่วนทฤษฎีสัจนิยมแบบคลาสสิก (Classical Realism) กลับมีข้อเสนอที่ตรงข้ามกับทฤษฎีเสรีนิยมอย่างสิ้นเชิง การเกิดขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้กลายมาเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของนักวิชาการในตระกูลสัจนิยมที่เสนอว่า สันติภาพที่ถาวรไม่มีทางเกิดขึ้น แต่สิ่งที่จะเกิดขึ้นจริงแท่นั่นคือ สงครามและความขัดแย้ง ข้อเสนอดังกล่าวนี้สะท้อนถึงอิทธิพลทางความคิดของนักปรัชญาที่มีชื่อว่า โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ซึ่งเสนอว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่เลวร้าย เห็นแก่ตัว เต็มไปด้วยความขัดแย้ง มีแนวโน้มที่จะฆ่าฟัน ต่อกัน และทำสงครามต่อกันตลอดเวลา⁵

เมื่อเป็นเช่นนี้ ภายใต้ระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย รัฐต่างๆ จึงต้องต่อสู้กันตลอดเวลาเพื่อแสวงหาอำนาจ (lust for power) อันเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดความอยู่รอดและความมั่นคงของรัฐซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด มาตรฐานทางศีลธรรมจึงไม่ใช่ประเด็นหลักที่ได้รับการยอมรับในระบบระหว่างประเทศ และมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์แห่งชาติ⁶

จากข้อเสนอของทฤษฎีข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่า หากเราอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยทั้ง 2 ทฤษฎี คำอธิบายที่ได้ก็จะกลายเป็นคำอธิบายที่สลับซับซ้อนกันไปในแต่ละด้าน กล่าวคือ หากเราอาศัยกรอบแนวคิดแบบทฤษฎีสัจนิยม คำอธิบายที่ได้คือ ท่ามกลางสมรภูมิความขัดแย้งของโลกในปัจจุบัน แต่ละประเทศมีแนวโน้มจะแสวงหาอำนาจเพื่อมุ่งสู่สงครามตลอดเวลา สงครามเป็นเป้าประสงค์หลักและเป็นเพียงเครื่องมือเดียวที่รัฐต่างๆ อาศัยในการได้มาเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

ในทางกลับกัน หากใช้วิธีคิดแบบทฤษฎีเสรีนิยมแล้ว คำอธิบายที่ได้ก็จะเป็นว่า รัฐต่างๆ ล้วนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในระบบระหว่างประเทศเพื่อสร้างกลไกในการป้องกันสงครามและเห็นพ้องต้องกันกับการสร้างภาวะสันติภาพที่ถาวรในระบบระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี หากเราพิจารณาถึงสถานการณ์ระหว่างประเทศที่กำลังดำเนินอยู่นั้น พลวัตของการเมืองโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ยุคของสงครามเย็นเป็นต้นมากลับเต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่ทฤษฎีทั้งสองได้อธิบายไว้ ถึงแม้ว่าทฤษฎีทั้งสองยังคงมีฐานะเป็นทฤษฎีหลักของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่การใช้ข้อเสนอจากทฤษฎีทั้งสองนี้อาจไม่เพียงพอต่อการศึกษาภาพของเศรษฐกิจการเมืองโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ตัวอย่างที่สำคัญเช่น หากเราพิจารณาถึงสงครามและความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนในช่วงราวทศวรรษที่

ผ่านมา ทั้ง 2 มหาอำนาจไม่ได้ใช้เครื่องมือในรูปแบบสงคราม
ด้านการทหารหรือความมั่นคงเป็นหลัก แม้ว่าทั้ง 2 ฝ่ายต่างมี
กองกำลังทหารเป็นหนึ่งในเครื่องมือเพื่อกดดันระหว่างกัน เช่น
ในการลาดตระเวนทางทะเลบริเวณช่องแคบไต้หวันหรือทะเล
จีนใต้ แต่ขณะเดียวกัน สงครามการค้าและมาตรการทางภาษี
เองก็เป็นสมรภูมิในการต่อสู้กันอย่างเข้มข้นดุเดือด⁷ หรือกรณี
ที่พื้นที่บางส่วนของสหภาพยุโรปได้กลายมาเป็นสมรภูมิรบใหม่
ระหว่างจีนกับสหภาพยุโรปแทนที่ความขัดแย้งทางการทหาร
แบบอดีต⁸

ในประเด็นดังกล่าวนี้ งานของเซอเรน โซววิน (Sören Scholvin) และมิเกล ไวเจลล์ (Mikael Wigell) ผู้เชี่ยวชาญด้าน
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศประจำสถาบันกิจการระหว่าง
ประเทศแห่งประเทศฟินแลนด์ (Finnish Institute of Interna-
tional Affairs) ได้เสนอว่า เมื่อเราพิจารณาถึงพลวัตของการเมือง
โลกในปัจจุบัน ข้อเสนอของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
กระแสหลักไม่เพียงพอต่อการอธิบายสถานการณ์ร่วมสมัยที่
กำลังดำเนินไป ทฤษฎีเสรีนิยมมองข้ามการเมืองเรื่องอำนาจ
(power politics) ที่ยังคงมีบทบาทหลักภายใต้สภาวะลูกโซ่ทาง
ความมั่นคง (interdependence)⁹ ในขณะเดียวกันก็มองข้าม
การที่รัฐต่างๆ พากันใช้อำนาจทางเศรษฐกิจในการแสวงหา
เป้าหมายที่ตนเองต้องการอย่างเผชิญหน้า

ในทางกลับกัน ทฤษฎีสังคมนิยมก็ไปลดน้ำหนักคำอธิบายว่า
ด้วยอิทธิพลของพลังอำนาจทางเศรษฐกิจให้ต่ำกว่าพลังอำนาจ

ทางการทหาร ทั้งยังละเลยเงื่อนไขเชิงภูมิศาสตร์ที่ส่งผลกระทบของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของแต่ละรัฐด้วย¹⁰

ทั้ง 2 ทฤษฎีจึงเห็นว่า การวิเคราะห์โลกร่วมสมัยในปัจจุบันจำเป็นต้องมีเครื่องมือและกรอบแนวคิดใหม่ที่จะทำให้การวิเคราะห์มีความรอบด้านมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ แนวทางการวิเคราะห์แบบภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-Economical approach) จึงเข้ามาเติมเต็มการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ การศึกษาภูมิเศรษฐศาสตร์คือ การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการที่รัฐหนึ่งรัฐใดอาศัยเครื่องมือทางด้านเศรษฐกิจมาใช้ผลักดันให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ทางด้านการเมืองที่ตนเองต้องการ บนเงื่อนไขของภูมิรัฐศาสตร์ที่ตนเองมีอยู่ การเมืองของการค้า การคัดกรองตรวจสอบการลงทุนระหว่างประเทศ และการออกมาตรการป้องกันทางการค้า กลายเป็นกิจกรรมหลักของความขัดแย้งในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา¹¹

ข้อเสนอตามแนวทางภูมิเศรษฐศาสตร์ข้างต้นนี้ได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในงานของเอดเวิร์ด เอ็น. ลุตต์วัก (Edward N. Luttwak) ในบทความที่มีชื่อว่า “From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce” ข้อเสนอหลักของบทความนี้คือ การอธิบายว่าสมรภูมิรบของโลกในยุคหลังสงครามเย็นจะเป็นสมรภูมิของเศรษฐกิจมากกว่าการทหาร เขาเสนอว่า “...วิธีการต่างๆ ทางการค้ากำลังแทนที่วิธีการทางทหาร ... โดยที่เงินทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศแทนที่จะเป็นปากกระบอกปืน นวัตกรรมของพลเรือนแทนที่จะเป็นความ

ก้าวหน้าทางการทหาร และการแทรกแซงของตลาดแทนที่จะเป็นกองกำลังทหารและฐานทัพ...”¹²

ข้อเสนอของลูตต์วิกข้างต้นนี้ ปรากฏขึ้นท่ามกลางบรรยากาศของยุคปลายสงครามเย็น และนับเป็นการเปิดหน้าประวัติศาสตร์ใหม่ที่ยกระดับความสำคัญของเครื่องมือทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

จากการสำรวจนิยามและความหมายของคำว่าภูมิเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในวงวิชาการนั้นได้พบว่า มีความหมายที่แตกต่างกันหลากหลายขึ้นอยู่กับจุดเน้นและประเด็นที่แต่ละกลุ่มให้ความสำคัญ แต่ก็ก็มีลักษณะร่วมบางประการที่น่าสนใจ ตัวอย่างที่สำคัญเช่น

มัตเทโอ แมกกีโอรี (Matteo Maggiori) นักวิจัยอาวุโสจากสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจสแตนฟอร์ด (Stanford Institute for Economic Policy Research - SIEPR) ได้เสนอว่า ภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นความสามารถของรัฐในการใช้ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางการค้าและการเงินเพื่อบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ และได้อธิบายไว้อย่างน่าฟังใจว่า ในช่วงหลายพันปีที่ผ่านมา ประเทศมหาอำนาจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักรโรมัน ตระกูลเมดิชี อาณาจักรฝรั่งเศส และราชวงศ์อังกฤษ ล้วนอาศัยเครื่องมือทางเศรษฐกิจเป็น “ไม้อ่อน-ไม้แข็ง” ในการทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่พวกเขาต้องการ

เมื่อตัดภาพมาปัจจุบัน เหล่ามหาอำนาจก็กำลังใช้มาตรการทางเศรษฐกิจมาห้าหน้ากัน ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาใช้การลงโทษทางเศรษฐกิจกับรัสเซียเพื่อตอบโต้การรุกรานยูเครน ขณะที่จีนก็อาศัยการให้ความช่วยเหลืออย่างมหาศาลในการพัฒนาโรงไฟฟ้า สนามบิน และสาธารณูปโภคอื่นๆ แก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก¹³

ด้วยสถานการณ์ระหว่างประเทศที่ดำเนินไปนี้ แมกกีโอรีจึงให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจไว้ว่า หากย้อนไปในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาพลังอำนาจทางเศรษฐกิจนั้นยังคงกระจุกตัวอยู่ในหมู่นักเศรษฐศาสตร์เท่านั้น ทว่าในปัจจุบัน การศึกษาพลังอำนาจและอิทธิพลของภูมิเศรษฐศาสตร์ได้ขยายตัวในหมู่นักรัฐศาสตร์และนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญในฐานะเครื่องมือที่จะใช้ในการอธิบายการเมืองโลกที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นได้อย่างครอบคลุม¹⁴

จากคำอธิบายของสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ได้เสนอว่า ภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นรูปแบบหนึ่งของการเมืองเรื่องอำนาจ ด้วยการอาศัยเครื่องมือทางเศรษฐกิจเข้าปะทะกันผ่านการค้าและการลงทุนในระดับโลกมากกว่าการใช้สมรภูมิแบบดั้งเดิม ความเชื่อมโยงกันระหว่างมิติเศรษฐกิจกับมิติความมั่นคงส่งผลให้ปะทะสถานและกฎระเบียบในเศรษฐกิจที่ดำรงมาหลายทศวรรษเกิดการเปลี่ยนแปลง ประเทศต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น

เพิ่มมากขึ้น ด้วยการใช้วิธีการลงโทษทางเศรษฐกิจ (economics sanctions) การควบคุมการส่งออก (export control) และการอุดหนุนตลาด (government subsidies) ขณะเดียวกันก็พัฒนากลไกการคัดกรองการลงทุน (investment-screening mechanisms) และมาตรการการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลในประเทศ หรือการห้ามส่งออกข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ (data-localization measures) อย่างเป็นระบบ¹⁵

ในทำนองเดียวกัน พจนานุกรมของแมเรียน-เว็บสเตอร์ (Merriam-Webster) ก็อธิบายในลักษณะเดียวกันว่า ภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นการผสมผสานระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ข้อสังเกตที่น่าสนใจได้ปรากฏในส่วนของการยกตัวอย่างว่า “...ภูมิเศรษฐศาสตร์มีความสลับซับซ้อนเพราะรัสเซียซึ่งกำลังเผชิญกับการถูกโดดเดี่ยวในระดับระหว่างประเทศ กำลังเริ่มต้นแข่งขันกับอิหร่านในตลาดน้ำมันและก๊าซ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขายน้ำมันให้จีน...” ตัวอย่างที่ปรากฏอยู่นี้สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการเมืองระหว่างประเทศที่ความสำคัญของมิติทางเศรษฐกิจอยู่เหนือมิติทางความมั่นคงและการทหารมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีงานของโจอาคิม คลีเมนต์ (Joachim Klement) ใน ค.ศ. 2021 คือหนังสือที่ชื่อว่า *Geo-Economics: The Interplay Between Geopolitics, Economics, and Investments* ซึ่งเสนอว่า ในยุคสมัยของการแพร่กระจายอาวุธ

นิวเคลียร์และความเป็นไปได้ที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ดำเนินอยู่ด้วยพลังอำนาจทางทหารมีข้อจำกัด ความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ที่มากขึ้นจึงส่งผลให้ภูมิเศรษฐศาสตร์ทวีความสำคัญมากขึ้นตามไปด้วย เครื่องมือและวิธีการทางเศรษฐกิจกลายเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญของรัฐเมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษาในปัจจุบันกำลังขยับจากภูมิรัฐศาสตร์ไปสู่ภูมิเศรษฐศาสตร์ สำหรับคลิเมนต์ การศึกษาภูมิเศรษฐศาสตร์จึงหมายถึง การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ว่ามามีปฏิสัมพันธ์กันและนำไปอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อย่างไร

ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น เยอรมนีได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากมหาอำนาจทางการเมืองการทหารไปสู่การใช้เครื่องมือทางการเงินการคลังในการพยุงพื้นที่ยูโร¹⁶ (eurozone) ในช่วงเวลาที่กรีซและอิตาลีกำลังประสบปัญหาวิกฤติการณ์นี้อย่างรุนแรง

หรือกรณีที่สหรัฐอเมริกาได้พยายามสร้างอิทธิพลเหนือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund - IMF) ธนาคารโลก (World Bank) และองค์การการค้าโลก (World Trade Organization - WTO) มาหลายทศวรรษ ในขณะที่รัฐบาลจีนก็พยายามสร้างโครงการความริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative - BRI) รวมถึงธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank - AIIB) เพื่อออกแบบโฉมหน้าทางเศรษฐกิจของตนเอง¹⁷

ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกรอบแนวคิดแบบภูมิเศรษฐศาสตร์มากขึ้นตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่านักวิชาการแต่ละท่านมีนิยามต่อคำว่า “ภูมิเศรษฐศาสตร์” ที่แตกต่างกันออกไป ทว่าก็มีลักษณะร่วมของการให้ความหมายที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอที่ว่า ภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นกรอบแนวคิดที่ยกระดับมิติทางเศรษฐกิจให้อยู่เหนือมิติทางความมั่นคงและการทหาร โดยที่รัฐต่างๆ ล้วนให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการ

ด้วยเหตุนี้ เราจะได้เห็นต่อไปว่า สมรภูมิรบท่ามกลางวิกฤติการณ์โลกในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไป จากสมรภูมิรบแบบดั้งเดิมไปสู่การโรมรันกันผ่านการค้า การลงทุน การเงิน และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้น เครื่องมือของรัฐในการดำเนินนโยบายย่อมจำเป็นต้องมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น

2.2 ว่าด้วยเครื่องมือของรัฐในการดำเนินนโยบาย

เมื่อกล่าวถึงเครื่องมือของรัฐในการดำเนินนโยบาย หากผู้ศึกษาใช้วิธีตามข้อเสนอของทฤษฎีสัจนิยมมาใช้ ย่อมเปิดพื้นที่ให้เครื่องมือทางด้านการทหารกลายเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

อย่างไรก็ดี จากที่กล่าวในข้างต้นว่า สมรภูมิรบของสงครามเย็น 2.0 จำเป็นต้องใช้กรอบแนวคิดแบบภูมิเศรษฐศาสตร์ และเครื่องมือทางการทหารจึงไม่ใช่เครื่องมือเพียงมิติเดียวอีกต่อไป

หากแต่การดำเนินนโยบายของรัฐจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลก และความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ส่งผลให้ผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเงิน และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน พลังอำนาจทางการเมืองและการทูตก็อาจมาจากความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจด้วย กอปรกับโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้มิติทางเศรษฐกิจ ภูมิรัฐศาสตร์ การค้าระหว่างประเทศ เทคโนโลยี การเงิน สาธารณูปโภค พลังงาน และวัตถุดิบต่างๆ เข้ามามีความสัมพันธ์ระหว่างกัน¹⁸ การพิจารณาเครื่องมือของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจสมรภูมิการเมืองโลกในศตวรรษที่ 21

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ตัวแบบที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ตัวแบบโดมม์ (DIME Model) ซึ่งได้รับการบรรจุในยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (US National Security Strategy - NSS) โดยเป็นกรอบที่วางแนวทางให้ประธานาธิบดีใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา

คำว่า “DIME Model” เป็นคำที่มาจากตัวย่อ 4 คำ อันประกอบไปด้วย เครื่องมือทางการทูต (Diplomatic - D) เครื่องมือทางข้อมูลข่าวสาร (Informational - I) เครื่องมือทางการเมือง (Military - M) และเครื่องมือทางเศรษฐกิจ (Economic - E)

เพื่อบรรลุเป้าหมายของการใช้เครื่องมือเหล่านี้ให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ กองทัพอเมริกันได้ประสานกับกระทรวงและหน่วยงานอื่นในการสร้างความเข้าใจกันระหว่างภาครัฐกับเอกชนเพื่อพัฒนาศักยภาพ ลดข้อจำกัด และสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย โดยสภาความมั่นคงแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (United States National Security Council) เป็นผู้เล่นหลักที่ใช้เครื่องมือเหล่านี้เพื่อสนับสนุนการทำงานของประธานาธิบดีและผู้กำหนดนโยบายระดับสูง¹⁹ ด้วยเหตุนี้ ตัวแบบโดมม์ได้กลายเป็น “แม่บท” ให้แก่บรรดาผู้กำหนดนโยบาย นักรัฐศาสตร์ และนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างแพร่หลาย

ตารางที่ 1.1 ตารางแสดงรายละเอียดของตัวแบบโดมม์²⁰

เครื่องมือ ทางการทูต (Diplomatic - D)	เครื่องมือ ทางข้อมูลข่าวสาร (Informational - I)	เครื่องมือ ทางการทหาร (Military - M)	เครื่องมือ ทางเศรษฐกิจ (Economic - E)
- นักการทูต - การยอมรับ - การเจรจา - สนธิสัญญา - นโยบาย - เวทีประชุมระหว่างประเทศ - ฯลฯ	- ข้อมูลทางทหาร - การทูตสาธารณะ - กิจกรรมสาธารณะ - ทรัพยากรสื่อสาร - เวทีประชุมระหว่างประเทศ - โฆษก/สื่อ - ฯลฯ	- ปฏิบัติการทหาร - การป้องปรามทางทหาร - การแสดงแสนยานุภาพ - เทคโนโลยีทหาร - ขนาดกองทัพ - ฯลฯ	- นโยบายการค้า - นโยบายการเงินการคลัง - การระงับการส่งออก - กำแพงภาษี - ความช่วยเหลือ - ฯลฯ²¹

ด้วยความแพร่หลายของตัวแบบโดมม์ จึงได้มีการพยายามพัฒนาและสร้างส่วนขยายให้กับตัวแบบนี้ให้รอบด้านและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น คำว่า “MIDFIELD Model” ซึ่งมาจากตัวย่อของเครื่องมือ 8 ชิ้น อันประกอบไปด้วย เครื่องมือทางการทหาร (Military - M) เครื่องมือทางข้อมูลข่าวสาร (Informational - I) เครื่องมือทางการทูต (Diplomatic - D) เครื่องมือทางการเงิน (Financial - F) เครื่องมือทางข่าวกรอง (Intelligence - I) เครื่องมือทางเศรษฐกิจ (Economic - E) เครื่องมือทางกฎหมาย (Law - L) และเครื่องมือทางการพัฒนา (Development - D)²²

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอที่ให้เพิ่มตัวแบบเป็น “DIME-FIL Model” โดยที่ตัวอักษรใหม่ 3 ตัว หมายถึง เครื่องมือทางการเงิน (Financial - F) เครื่องมือทางข่าวกรอง (Intelligence - I) และเครื่องมือทางการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement - L) ด้วย²³

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่ามีความพยายามพัฒนาตัวแบบโดมม์ให้กว้างขวางและครอบคลุมขึ้น แต่ในวงวิชาการแล้ว ตัวแบบโดมม์ยังคงเป็นแกนกลางหลักของการศึกษาเครื่องมือในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

สำหรับประเทศไทย สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทยใช้ตัวแบบ STEEP-M ในการพิจารณาพลังอำนาจของชาติใน 6 มิติ อันได้แก่ มิติสังคมวัฒนธรรม (Social - S) มิติวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (Technology - T) มิติ

เศรษฐกิจ (Economics - E) มิติสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Environment - E) มิติการเมือง (Politics - P) และมิติการทหารและความมั่นคง (Military - M)

งานเขียนทางวิชาการที่มีข้อเสนอไปในทิศทางเดียวกับตัวแบบโดมมปรากฏให้เห็นได้จากข้อเสนอของฮาโรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) เขาได้เสนอว่า ในการดำเนินนโยบายนั้น รัฐบาลมีเทคนิคในการดำเนินนโยบาย 4 ลักษณะได้แก่

1. การใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ผ่านข้อมูลข่าวสาร วจนภาษา สัญลักษณ์ และถ้อยคำต่างๆ

2. การใช้วิธีทางการทูต (diplomacy) เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ผ่านการเจรจาต่อรองและการสร้างข้อตกลงระหว่างฝ่ายต่างๆ

3. การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ (economic statecraft) เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ผ่านการใช้ทรัพยากร สินค้า หรือเงินทุน

4. การใช้เครื่องมือทางการทหาร (military statecraft) เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ผ่านการใช้อาวุธ กองทัพ และความรุนแรง ทั้งนี้ความสำเร็จของการใช้เครื่องมือเหล่านี้ย่อมแตกต่างกันออกไปตามความสามารถที่แต่ละรัฐพึงมี²⁴

ตามที่กล่าวมานี้ เครื่องมือของรัฐในการดำเนินนโยบายท่ามกลางบริบทของวิกฤติการณ์โลกะลอกใหม่ จึงมีมากกว่าเครื่องมือทางการทหาร เมื่อเจาะลึกมายังกรอบแนวคิดแบบ

ภูมิเศรษฐศาสตร์ เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจถือเป็นหัวใจที่มีความสำคัญอย่างมากต่อสมรรถุภิมรพใหม่

2.3 ว่าด้วยเครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจ

ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

เนื้อหาในส่วนที่ผ่านได้อธิบายถึงเครื่องมือที่หลากหลายของรัฐในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยเครื่องมือที่ทรงพลังและเป็นส่วนหนึ่งของภูมิเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจ หนึ่งในบุคคลสำคัญที่ให้ความสำคัญกับเครื่องมือทางเศรษฐกิจมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์นโยบายของรัฐ ได้แก่ เดวิด เอ. โบลด์วิน (David A. Baldwin) โดยเฉพาะผลงานล่าสุดในงานเขียนที่มีชื่อว่า *Economic Statecraft: New Edition* (2020) สำหรับโบลด์วินแล้ว เขาเสนอว่า เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือที่หลากหลาย โดยมีทั้งส่วนที่เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ให้รางวัล ขณะเดียวกันก็มีเครื่องมือที่ใช้ในการลงโทษด้วย

ในส่วนของเครื่องมือที่ใช้ให้รางวัล มีเป้าหมายเพื่อการสร้างแรงจูงใจและโน้มน้าวให้รัฐหนึ่งรัฐใดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่รัฐผู้ใช้เครื่องมือต้องการได้ นอกจากนี้ โบลด์วินยังเสนอว่า เราสามารถเรียกเครื่องมือในลักษณะนี้ว่าเป็น “การลงโทษเชิงบวก” (positive sanctions) ก็ได้ เนื่องจากรัฐใดก็ตามถูกลดระดับของแรงจูงใจ ก็อาจหมายความว่าถึงการลงโทษในลักษณะหนึ่งได้เช่นกัน²⁵

การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างแรงจูงใจหรือการลงโทษเชิงบวกสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านการค้า และการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านเงินทุน²⁶ (โปรดดูตารางที่ 1.2)

ตัวอย่างที่สำคัญของการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านการค้า เช่น

- การใช้มาตรการส่งเสริมด้านภาษี (favorable tariff discrimination) เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศเป้าหมาย
- การขึ้นบัญชีชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (granting 'most-favored' treatment) เพื่อวางหลักการการปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าของประเทศเป้าหมายในลักษณะที่เป็นประโยชน์มากกว่าสินค้านำเข้าจากประเทศอื่น
- การลดกำแพงภาษี (tariff reduction) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากประเทศอื่นได้
- การซื้อสินค้าโดยตรง (direct purchase) เพื่อซื้อสินค้าและบริการจากประเทศเป้าหมาย
- การอุดหนุนการส่งออกหรือนำเข้า (subsidies to exports or imports) เพื่อสนับสนุนสินค้าที่ส่งออกไปยังประเทศเป้าหมายหรือสินค้านำเข้าจากประเทศเป้าหมายเป็นกรณีพิเศษ
- การออกใบอนุญาตสำหรับการนำเข้าหรือส่งออก (granting import or export licenses) เพื่ออนุญาตให้ประเทศเป้าหมายสามารถนำเข้าหรือส่งออกสินค้าบางประเภทได้ เป็นต้น

สำหรับตัวอย่างของการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านเงินทุน เช่น

- การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน (providing aid) แก่ประเทศเป้าหมายด้วยวิธีการให้เปล่า หรือวิธีการให้กู้ยืมทั้งในเวทีทวิภาคีหรือเวทีพหุภาคี

- การรับประกันการลงทุน (investment guarantees) เพื่อวางหลักประกันการคุ้มครองความเสี่ยงอันอาจเกิดขึ้นกับนักลงทุนเอกชนชาวต่างชาติในประเทศนั้น

- การสนับสนุนเงินทุนในการส่งออกหรือนำเข้าของภาคเอกชน (encouragement of private capital exports or imports) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมการนำเข้า-ส่งออกของประเทศเป้าหมาย

- การงดเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุน (favorable taxation) เพื่อให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีแก่ประเทศเป้าหมายในฐานะการส่งเสริมลงทุนจากต่างประเทศ

- การลงทุนทางตรง (foreign direct investment) ด้วยการเข้าไปลงทุนในนามของรัฐบาล หรือการสนับสนุนให้เอกชนของประเทศตนเข้าไปลงทุนในประเทศเป้าหมายโดยได้รับการอนุมัติเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากรัฐบาล เป็นต้น

ในทางตรงกันข้าม เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจสำหรับการลงทุนก็ถือเป็นอีกวิธีการใช้เครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐได้ โดยโบลด์วินได้แบ่งเครื่องมือสำหรับการลงทุนออก

เป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านการค้าและการ
ลงโทษทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านเงินทุน²⁷ (โปรดดูตาราง
ที่ 1.2) ตัวอย่างของการลงโทษทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้าน
การค้าที่สำคัญ เช่น

- การระงับการส่งออกสินค้า (embargo) เพื่อมิให้สินค้า
สำคัญส่งออกไปยังประเทศเป้าหมาย
- การคว่ำบาตร (boycott) เพื่อยกเลิกการนำเข้าสินค้า
จากประเทศเป้าหมาย
- การเพิ่มกำแพงภาษี (tariff increase) เพิ่มอัตราภาษี
กับสินค้านำเข้าจากประเทศเป้าหมายอันจะส่งผลให้สินค้าจาก
ประเทศนั้น มีราคาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับสินค้าจากที่มีอยู่ในประเทศ
เจ้าภาพหรือสินค้าในท้องถิ่นเอง
- การใช้มาตรการกีดกันด้านภาษี (unfavorable tariff
discrimination) เพื่อกำหนดให้สินค้านำเข้าจากประเทศเป้าหมาย
เสียเปรียบสินค้านำเข้าจากประเทศอื่นบนหลักการของ
การเลือกปฏิบัติ
- การถอนรายชื่อจากบัญชีชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง
(withdrawal of 'most-favored-nation' treatment) เพื่อยุติการ
ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนสินค้านำเข้าจากประเทศเป้าหมาย
ในฐานะชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง
- การขึ้นบัญชีดำ (blacklist) เพื่อยุติการทำธุรกิจกับบริษัท
เอกชนหรือประเทศที่ทำการค้ากับประเทศเป้าหมาย
- การกำหนดโควตานำเข้าหรือส่งออก (quotas on

import or export) เพื่อระบุจำนวนและปริมาณของสินค้าที่ชัดเจนในการนำเข้าสินค้าหรือส่งสินค้ากับประเทศเป้าหมายเป็นการเฉพาะ

- การปฏิเสธสัญญานำเข้าหรือส่งออก (license denial on import or export) เพื่อปฏิเสธการอนุญาตให้สินค้าของประเทศเป้าหมายสามารถนำเข้าหรือส่งออกจากประเทศเจ้าของนโยบายได้

- การทุ่มตลาด (dumping) เพื่อขายสินค้าส่งออกในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนในการผลิต ด้วยการกดดันให้ราคาสินค้าดังกล่าวในตลาดโลกตกต่ำลง และประเทศผู้กำหนดนโยบายสามารถแย่งชิงพื้นที่ส่งออกสินค้าดังกล่าวในตลาดโลกแทนได้

- การกีดกันซื้อสินค้า (preclusive buying) เพื่อซื้อสินค้าประเภทหนึ่งประเภทใดไว้ทั้งหมดโดยกีดกันมิให้ประเทศเป้าหมายสามารถเข้าถึงสินค้าประเภทนั้นได้ เป็นต้น

สำหรับตัวอย่างของการลงโทษทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านเงินทุน เช่น

- การระงับทรัพย์สิน (freezing assets) เพื่อขัดขวางมิให้ประเทศเป้าหมายสามารถเข้าถึงสินทรัพย์หรือทรัพย์สินใดๆ ทั้งที่อยู่ในบัญชีของทางธนาคารหรือแหล่งสินทรัพย์อื่นๆ ได้

- การควบคุมปริมาณสำหรับการนำเข้าและส่งออก (controls on import or export) เพื่อควบคุมหรือจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าหรือส่งออกรายการค้าของประเทศเป้าหมาย

- การระงับความช่วยเหลือทางการเงิน (aid suspension) เพื่อลดระดับ ยุติ หรือชะลอการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศเป้าหมาย
- การเวนคืน (expropriation) เพื่อเข้ายึดครองสินทรัพย์หรือทรัพย์สินที่เป็นของประเทศเป้าหมายเอาไว้
- การเก็บภาษีสินทรัพย์ (unfavorable taxation) เพื่อเก็บภาษีต่อทรัพย์สินของประเทศเป้าหมายบนหลักการของการเลือกปฏิบัติ
- การระงับการให้เงินช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ (withholding dues to international organization) เพื่อใช้มัดติขององค์การระหว่างประเทศในการยกเลิกการจ่ายเงิน การจ่ายเงินแบบล่าช้า หรือการลดปริมาณการจ่ายเงินที่ประเทศเป้าหมาย เป็นต้น

ตารางที่ 1.2 ตารางแสดงการสร้างความแรงจูงใจทางเศรษฐกิจด้วยเครื่องมือด้านการค้าและด้านเงินทุนของเดวิด เอ. โบลดวิน²⁸

ประเภทของเครื่องมือ	การสร้างความแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ	การลงโทษทางเศรษฐกิจ
เครื่องมือด้านการค้า	- การใช้มาตรการส่งเสริมด้านภาษี - การขึ้นบัญชีชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง	- การระงับการส่งออกสินค้า - การคว่ำบาตร - การเพิ่มกำแพงภาษี - การใช้มาตรการกีดกันด้านภาษี

ประเภทของ เครื่องมือ	การสร้างแรงจูงใจ ทางเศรษฐกิจ	การลงโทษ ทางเศรษฐกิจ
เครื่องมือ ด้านการค้า	- การลดกำแพงภาษี - การซื้อสินค้าโดยตรง - การอุดหนุนการส่งออกหรือนำเข้า - การออกใบอนุญาตสำหรับการนำเข้าหรือส่งออก	- การถอนรายชื่อจากบัญชีชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง - การขึ้นบัญชีดำ - การกำหนดโควตานำเข้าหรือส่งออก - การปฏิเสธสัญญานำเข้าหรือส่งออก - การทุ่มตลาด - การกีดกันซื้อสินค้า
เครื่องมือ ด้านการเงิน	- การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน - การรับประกันการลงทุน - การสนับสนุนเงินทุนในการส่งออกหรือนำเข้าของภาคเอกชน - การงดเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุน - การลงทุนทางตรง	- การระงับทรัพย์สิน - การควบคุมปริมาณสำหรับการนำเข้าและส่งออก - การระงับความช่วยเหลือทางการเงิน - การเวนคืน - การเก็บภาษีสินทรัพย์ - การระงับการให้เงินช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ

ตามที่กล่าวมานี้ โบลด์วินเห็นว่า การวิเคราะห์นโยบายด้วยการอาศัยเครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจ มีความสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

1. เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับวิธีการมากกว่าเป้าหมาย คำว่า “วิธีการ” ในที่นี้จึงเป็นคำที่มีความหมาย

กว้างให้รัฐสามารถใช้เครื่องมือได้หลากหลาย

2. การใช้เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจไม่ได้จำกัดผลลัพธ์อยู่เพียงเป้าหมายทางเศรษฐกิจ บ่อยครั้งที่ผู้กำหนดนโยบายใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ไม่ใช่เศรษฐกิจ

3. เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจมองเครื่องมือเชิงนโยบายในฐานะสิ่งของ ดังนั้นวิธีการและผลลัพธ์จึงอาจไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

4. การนิยามเครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจเป็นการวางขอบเขตของคำว่า “เศรษฐกิจ” ด้วย ดังนั้นเครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจและไม่ใช่ทางเศรษฐกิจจึงแยกออกจากกันอย่างชัดเจน²⁹

เมื่อเป็นเช่นนั้น การวิเคราะห์เครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจจึงตอบโจทย์สมรรถภูมิระบบสงครามเย็น 2.0 ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นทหารและพลเรือน รวมถึงส่วนที่เป็นเขตแดนกายภาพ (physical domain) และเขตแดนเหนือกายภาพ (beyond physical domain) ขณะที่ผลลัพธ์ทางการเมืองก็ปรากฏควบคู่ไปกับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ

ในทำนองเดียวกัน หากพิจารณาถึงมุมมองของผู้พันจอห์น ดับเบิลยู. ทรอกเซลล์ (Command Sergeant Major John W. Troxell) นายทหารนอกราชการดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาอาวุโสลำดับที่ 3 ของประธานคณะเสนาธิการร่วม (Third Senior Enlisted Advisor to the Chairman of the Joint Chiefs of Staff - SEAC) แห่งกองทัพบกสหรัฐอเมริกา ซึ่งประมวลข้อมูลจาก

องค์การโลกลอยอย่างกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาแบบพหุภาคี ได้นำเสนอภาพของเครื่องมือทางเศรษฐกิจไว้ทั้งเครื่องมือเชิงบวกซึ่งเปรียบเสมือนกับการให้แคร่รถกับม้า เป็นการให้รางวัลเพื่อให้ม้าเดินหน้าต่อ และเครื่องมือเชิงลบซึ่งเปรียบเสมือนกับแส้

ตารางที่ 1.3 ตารางแสดงการเปรียบเทียบเครื่องมือทางเศรษฐกิจของผู้พันทรอกเซลล์³⁰

ประเภทเครื่องมือ	เครื่องมือเชิงบวก	เครื่องมือเชิงลบ
ด้านการค้า	- การให้สิทธิเข้าถึงตลาด - ข้อตกลงเขตการค้าเสรี - การจัดซื้อของรัฐบาล - การออกใบอนุญาต	- การลงโทษ-การปฏิเสธการเข้าถึงตลาด - การระงับการส่งออก/การต่อต้านสินค้า/การระงับโควตา - การปฏิเสธใบอนุญาต - การอุดหนุนตลาด - การจัดการข้อพิพาทในองค์การการค้าโลก
ด้านการเงิน	- ความช่วยเหลือในสถาบันการเงินระหว่างประเทศ - ตลาดทุนเสรี - การอุ้มกิจการ - การปลดหนี้	- การแช่แข็งทรัพย์สิน - การควบคุมเงินทุน - การบิดเบือนอัตราแลกเปลี่ยน - การลงโทษทางการเงิน - การขายหนี้ต่างประเทศ

ประเภทเครื่องมือ	เครื่องมือเชิงบวก	เครื่องมือเชิงลบ
ด้านการให้ความช่วยเหลือ	- การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา - การส่งเสริมภาคเอกชน - การส่งเสริมสาธารณสุข	- การให้ความช่วยเหลืออย่างมีเงื่อนไข - การให้ความช่วยเหลือแบบมีข้อผูกพัน

จากตารางที่ปรากฏนี้ จะเห็นได้ว่าเครื่องมือทางเศรษฐกิจสามารถเป็นได้ทั้งเครื่องมือเชิงบวกและเชิงลบ และปรากฏได้หลายประเภท เริ่มตั้งแต่เครื่องมือด้านการค้าในเชิงบวกอย่างเช่น การให้สิทธิเข้าถึงตลาด (grant access) การลงนามจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (free trade agreements) การจัดซื้อของรัฐบาล (government purchase) และการออกใบอนุญาตทางการค้า (licenses)

ขณะที่เครื่องมือด้านการค้าในเชิงลบซึ่งมีลักษณะของการลงโทษอย่างเช่น การปฏิเสธการเข้าถึงตลาด (sanction-deny access) การระงับการส่งออก/การต่อต้านสินค้า/การระงับโควตา การปฏิเสธใบอนุญาต (deny licenses) การอุดหนุนตลาด หรือการจัดการข้อพิพาทในองค์การการค้าโลก (WTO dispute settlement)

ควบคู่ไปกับเครื่องมือทางการค้าแล้ว มาตรการทางการเงินก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศได้ สำหรับเครื่องมือด้านการเงินในเชิงบวก เช่น การให้ความช่วยเหลือในสถาบันการเงินระหว่างประเทศ (IFI contributions) การเปิด

ตลาดทุนเสรี (open capital markets) การอุ้มกิจการ (bailout packages) หรือการปลดหนี้ (forgiveness)

ในทางตรงกันข้าม รัฐต่างๆ ก็สามารถใช้เครื่องมือด้านการเงินในเชิงลบเพื่อลงโทษได้ เช่น การแซ่แข็งทรัพย์สิน การควบคุมเงินทุน (capital controls) การบิดเบือนอัตราแลกเปลี่ยน (currency manipulation) การลงโทษทางการเงิน (financial sanctions) และการขายหนี้ให้แก่ต่างประเทศ (sell foreign debt holdings)

นอกจากนี้ ในด้านการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นมาตรการในเชิงบวกก็สามารถมีมิติในเชิงลบได้ ตัวอย่างเช่น รัฐหนึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาแบบเป็นทางการ (official development assistance) การส่งเสริมภาคเอกชน (private contributions) หรือการส่งเสริมสาธารณสุข (public health programs) ได้ แต่หากรัฐที่ได้รับความช่วยเหลือมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ช่วยเหลือแล้ว มาตรการให้ความช่วยเหลือเชิงบวกก็สามารถเปลี่ยนมาเป็นมาตรการเชิงลบได้ เช่น การให้ความช่วยเหลืออย่างมีเงื่อนไข (conditional aid) เพื่อเพิ่มข้อจำกัดในการได้รับความช่วยเหลือ หรือการให้ความช่วยเหลือแบบมีข้อผูกพัน (tied aid) ซึ่งมักมีการบังคับให้รัฐผู้รับความช่วยเหลือซื้อสินค้าและบริการจากรัฐที่ให้ความช่วยเหลือด้วย

สำหรับประเด็นในเรื่องวิธีการนั้น ในช่วงแรก รัฐเออาจเริ่มต้นจากการใช้เครื่องมือเชิงบวกก่อน หากรัฐปีมีพฤติกรรม

ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของรัฐเอ พวกเขาก็สามารถใช้มาตรการแบบเครื่องมือเชิงลบต่อรัฐบีได้ ในทางกลับกัน รัฐเออาจเริ่มต้นการใช้มาตรการเครื่องมือเชิงลบก่อน เมื่อรัฐบีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแล้ว รัฐเอก็สามารถให้รางวัลด้วยการใช้มาตรการเชิงบวกได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ การ “จับจังหวะ” (timing) ในการเลือกใช้เครื่องมือจึงสำคัญอย่างมากต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น และถือเป็น “ศิลปะ” ของการดำเนินนโยบายต่างประเทศลักษณะหนึ่ง

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของเครื่องมือทางเศรษฐกิจในบริบทโลกยุคปัจจุบัน งานเขียนอีกชิ้นหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างมากระหว่างทศวรรษ 2010 เป็นต้นมา ได้แก่ *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft* (2016) ผลงานของโรเบิร์ต ดี. แบล็กวิลล์ (Robert D. Blackwill) และเจนนิเฟอร์ เอ็ม. แฮร์ริส (Jennifer M. Harris) ซึ่งได้เสนอว่า เครื่องมือของภูมิเศรษฐศาสตร์มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าผู้อ่านหลายคนอาจนึกถึงแผนการมาร์แชล (Marshall Plan) ในฐานะเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่ใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในอดีตมาก่อน แต่พวกเขาเห็นว่าเครื่องมือที่สำคัญในปัจจุบันก็อาจไม่เคยปรากฏมาก่อนในยุคสงคราม ทว่ากลับมามีบทบาทอย่างมากในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องมือไซเบอร์

แบล็กวิลล์และแฮร์ริสจึงเสนอเครื่องมือสำคัญ 7 อย่างที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ นโยบายทางการค้า นโยบายการ

ลงทุน การลงทุนทางเศรษฐกิจและการเงิน เครื่องมือไฮเบอร์
การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงินการคลัง
และนโยบายของรัฐด้านสินค้าและพลังงาน³¹ โดยในมุมมองของ
ทั้งสอง เครื่องมือเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและปกป้อง
ผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนสร้างผลลัพธ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ที่
เป็นประโยชน์ต่อตน ขณะเดียวกัน การใช้เครื่องมือเหล่านี้ก็ส่ง
ผลกระทบต่อนโยบายทางเศรษฐกิจและผลลัพธ์ทางการเมืองที่
ประเทศอื่นจะได้รับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้³²

จากเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่กล่าวมานี้ จะพบว่าบรรดา
ประเทศมหาอำนาจต่างๆ ล้วนใช้เครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์
ผลักดันให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์ทางการเมืองที่ตนเองต้องการ
ในประเด็นดังกล่าวนี้ เพื่อให้ภาพของกรอบแนวคิดและทฤษฎี
มีความชัดเจนขึ้น มาริแอน ชไนเดอร์-เพตซิงเกอร์ (Marianne
Schneider-Petsinger) อดีตนักวิจัยอาวุโสประจำโครงการเศรษฐกิจ
และการเงินโลก (Global Economy and Finance Programme)
และผู้อำนวยการโครงการที่ประชุมนโยบายการค้าโลก (Global
Trade Policy Forum) ได้เสนอมุมมองที่น่าสนใจว่า จีนถือเป็น
ประเทศที่ใช้เครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างโดดเด่นมาก
ที่สุด ขณะที่รัสเซียและสหรัฐอเมริกาก็เป็นตัวผู้เล่นที่มีบทบาท
ทางภูมิรัฐศาสตร์ไม่น้อยไปกว่ากัน

จะเห็นจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลปักกิ่งที่ระงับ
การนำเข้ารถยนต์จากประเทศญี่ปุ่น ขณะเดียวกัน ก็ปรับลดการ
ส่งออกแร่หายากไปยังญี่ปุ่นเพื่อตอบโต้ญี่ปุ่นในประเด็นความ

ขัดแย้งเหนือบริเวณทะเลจีนตะวันออก³³ นอกจากนี้ จีนยังมีท่าทีให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่แอฟริกาอย่างชัดเจน เพื่อตอบแทนบรรดาประเทศต่างๆ ที่ลงคะแนนให้แก่จีนในเวทีองค์การสหประชาชาติ

สำหรับรัสเซีย รัฐบาลเครมลินก็ใช้ศักยภาพทางพลังงานในการบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ตัวอย่างที่สำคัญเช่น ใน ค.ศ. 2008 รัสเซียได้ตัดท่อส่งก๊าซที่ต่อไปยังยุโรปในช่วงกลางฤดูหนาวท่ามกลางข้อขัดแย้งทางการเมืองกับยูเครน³⁴ ขณะเดียวกันก็เสนอความช่วยเหลือทางการเงินมหาศาลเพื่อใช้ผนวกดินแดนไครเมีย และสำหรับสหรัฐอเมริกา การตอบโต้ของรัฐบาลวอชิงตันในการผนวกเอาดินแดนไครเมียของรัสเซียนั้น ไม่ได้ใช้กองกำลังทหารเข้าไปปกป้องดินแดนของยูเครน แต่อาศัยการลงโทษทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงต่อรัสเซีย พวกเขายังใช้วิธีการเดียวกันเพื่อกดดันนโยบายด้านนิวเคลียร์ของอิหร่านด้วย กล่าวได้ว่า พลังนาฬิกาของเงินดอลลาร์สหรัฐที่มีต่อระบบการเงินโลก ส่งผลให้มาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกานับเป็นเครื่องมือที่มีพลังอำนาจอย่างมหาศาล³⁵

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประเทศซึ่งครอบครองพลังอำนาจทางภูมิเศรษฐศาสตร์ที่หลากหลายและเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ ย่อมมีความสามารถในการออกแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ วิธีการต่างๆ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบไม่ว่าจะเป็นการให้เงินกู้ยืม การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในการ

ผลิต ตลอดจนการกดดันให้ตัวแสดงอื่นปฏิบัติตามด้วยวิธีการทางภาษี การตรวจสอบสินค้า การขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืม หรือการกำหนดข้อจำกัดในการนำเข้า-ส่งออกสินค้า เป็นต้น

การใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมย่อมเปรียบเสมือนกับการออกแบบยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้มากที่สุด³⁶ เมื่อเป็นเช่นนี้ การดำเนินนโยบายต่างประเทศท่ามกลางสงครามเย็น 2.0 จึงกลายเป็นโจทย์ให้บรรดาผู้กำหนดนโยบายระดับสูงจำเป็นต้องวางกลยุทธ์ที่เหมาะสมให้ได้

3. การดำเนินนโยบายต่างประเทศท่ามกลาง ภูมิเศรษฐศาสตร์โลกในสงครามเย็น 2.0

เมื่อได้พิจารณาถึง เครื่องมือของรัฐในการดำเนินนโยบายประเภทต่างๆ มาแล้ว ทั้งในส่วนของเครื่องมือด้านการทูต เครื่องมือด้านการทหาร รวมถึงเครื่องมือด้านข้อมูลข่าวสาร เราได้พบว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศท่ามกลางภูมิเศรษฐศาสตร์โลกในยุคสงครามเย็น 2.0 นั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเครื่องมือของรัฐทางเศรษฐกิจอย่างมาก ฉากทัศน์ของสงครามเย็นไม่ใช่สมรภูมิรบของการต่อสู้ทางด้านการทหารหรือทางการทูตเพียงมิติเดียวอีกต่อไป หากแต่การใช้เครื่องมือด้านข้อมูลข่าวสาร และเครื่องมือในการกดดันหรือต่อรองทางเศรษฐกิจก็ได้ทวีความสำคัญเพิ่มสูงขึ้น

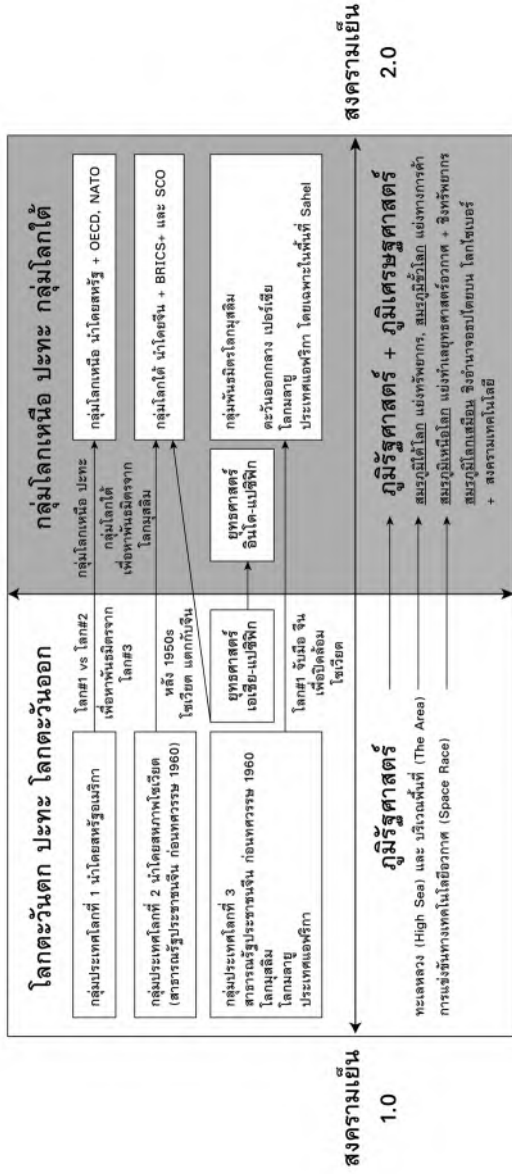
เนื้อหาในส่วนนี้จึงต้องการชี้ให้เห็นว่า หากผู้กำหนดนโยบายระดับสูงต้องการออกแบบการวิเคราะห์ภูมิเศรษฐศาสตร์โลกในยุคสงครามเย็น 2.0 พวกเขาควรพิจารณาโครงสร้างของสมรภูมิต่างไร และมีรูปแบบในการวิเคราะห์อย่างไร

ส่วนของการวิเคราะห์สมรภูมิรบท่ามกลางวิกฤติการณ์โลกในปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้ได้วางกรอบในการวิเคราะห์และเสนอให้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ในเรื่องสงครามเย็น อันหมายถึง ความต่อเนื่องจากสงครามเย็น 1.0 สู่สงครามเย็น 2.0 (ซึ่งปรากฏในแกนนอน ตามภาพที่ 1.1) และ มิติที่ 2 ในเรื่องพื้นที่สมรภูมิรบจากพื้นที่เขตแดนกายภาพสู่พื้นที่เขตแดนเหนือกายภาพ (ดังที่ปรากฏในแกนตั้ง ตามภาพที่ 1.1)

ในส่วนของมิติว่าด้วยสงครามเย็น ข้อเสนอที่สำคัญคือ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งถึงปลายทศวรรษ 1990 นับได้ว่าเป็นห้วงเวลาของยุคสงครามเย็น 1.0 ซึ่งเป็นการปะทะกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตในฐานะแกนนำของโลกเสรีประชาธิปไตยกับโลกคอมมิวนิสต์ และได้สิ้นสุดลงเมื่อกองทัพเบอร์ลินแตกใน ค.ศ. 1989 จากนั้นสหภาพโซเวียตก็ล่มสลายใน ค.ศ. 1991

ทว่าเมื่อเข้าสู่คริสต์สหัสวรรษใหม่ บทบาททางการเมืองและการต่างประเทศของรัสเซียในพื้นที่ยุโรปตะวันออกนับเป็นหมุดหมายเริ่มต้นของยุคแห่งสงครามเย็น 2.0 เมื่อสงครามเย็นระลอกใหม่ได้ปะทุขึ้น ฉากทัศน์ของความแตกต่างของอุดมการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป จากในยุคสงครามเย็น 1.0 ซึ่งเป็นการปะทะ

เขตแดนกายภาพ

ภาพที่ 1.1 ภาพแสดงกรอบการวิเคราะห์ภูมิเศรษฐศาสตร์โลกในยุคสงครามเย็น 2.0

ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมือง เปลี่ยนผ่านไปสู่การปะทะกัน
ในระดับการพัฒนา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ฉากทัศน์ของความ
ขัดแย้งได้เปลี่ยนจากแนวคิดว่าด้วย “ตะวันตกปะทะตะวันออก”
(Western Bloc VS Eastern Bloc) ไปสู่ “โลกเหนือปะทะโลก
ใต้” (Global North VS Global South) การสำรวจแนวปะทะ
ใหม่นี้จึงเป็นความท้าทายของผู้กำหนดนโยบายอย่างยิ่ง (บทที่ 3)

ในแง่มุมมองของสมรภูมิการรบ ท่ามกลางรอยต่อของสงคราม
เย็นทั้ง 2 ช่วงนั้น ได้ปรากฏให้เห็นถึงพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่มี
ฐานะเป็นสมรภูมิรบเก่าซึ่งต่อเนื่องมาถึงบริบทใหม่ พื้นที่เหล่านี้
ได้แก่

โลกมุสลิม ตะวันออกกลาง เปอร์เซีย และโลกมลายู ซึ่ง
พื้นที่เหล่านี้เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญของวิกฤติการณ์โลกใน
ปัจจุบัน (บทที่ 4)

พื้นที่ซาเฮล (Sahel) ในฐานะดินแดนหัวใจแห่งแอฟริกา
ซึ่งมีบทบาทสำคัญในฐานะสงครามตัวแทนของมหาอำนาจมา
โดยตลอด (บทที่ 5)

และพื้นที่เอเชีย-แปซิฟิกที่ขยายไปสู่สมรภูมิอินโด-แปซิฟิก
ซึ่งเป็นทั้งพื้นที่แนวปะทะเชิงอุดมการณ์ในอดีตและกำลังเป็นจุด
แข่งขันทางยุทธศาสตร์ในโลกปัจจุบัน (บทที่ 6)

กล่าวได้ว่า พื้นที่เหล่านี้นับเป็นสมรภูมิของความขัดแย้ง
เดิมนับตั้งแต่สงครามเย็น 1.0 และก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของแนว
ปะทะในสงครามเย็น 2.0 ด้วย ดังนั้นการประเมินเครื่องมือทาง
ภูมิเศรษฐศาสตร์ของประเทศต่างๆ เหนือพื้นที่เหล่านี้จึงมีความ

สำคัญอย่างมากต่อการวิเคราะห์ภาพของวิกฤติการณ์โลกในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ

ในส่วนของมิติว่าด้วยพื้นที่สมรภูมิรบ ข้อเสนอที่สำคัญคือ จากทัศน์ของความขัดแย้งในโลกปัจจุบันได้ขยายตัวจากพื้นที่เชิงกายภาพที่สามารถรับรู้ได้ไปสู่พื้นที่เขตแดนเหนือกายภาพที่นอกเหนือการรับรู้ของผู้คนทั่วไป กล่าวคือ ในยุคสงครามเย็น 2.0 เราจะพบสมรภูมิรบใหม่ที่ไม่ใช่สมรภูมิรบเดิมในอดีต หากแต่เป็นพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน พื้นที่เหล่านี้ประกอบไปด้วย “สมรภูมิโลกเสมือน” พื้นที่ของสงครามเทคโนโลยี ดิจิทัล และโลกไซเบอร์ (Cyberspace, Digital, and Technological Warfare) ซึ่งก่อนหน้านี้ เหล่าบรรดาเทคโนโลยีล้ำสมัยและปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence - AI) ต่างมีฐานะเป็นนวัตกรรมที่ทุกประเทศล้วนผลักดันและพัฒนาต่อยอดให้เกิดขึ้น ทว่าในปัจจุบัน ความก้าวล้ำของเทคโนโลยีเหล่านี้ได้เปิดพื้นที่แนวปะทะใหม่ท่ามกลางบริบทของสงครามเย็น 2.0 (บทที่ 7)

พื้นที่สมรภูมิใหม่ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ “สมรภูมิขั้วโลก” พื้นที่ขั้วโลกเหนือ (Arctic circle) ซึ่งเคยมีฐานะเป็นพื้นที่แกนกลางของโลกที่ดึงดูดให้ผู้คนทั่วโลกต่างพากันจินตนาการถึงภาพของภูเขาน้ำแข็งขนาดใหญ่ที่ซ้อนสลับกันไปมาเป็นทิวสูงเจือด้วยฝูงหมีขั้วโลกที่เป็นเจ้าบ้านในดินแดนแห่งจินตนาการนี้ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ขั้วโลกเหนือในปัจจุบันได้กลายมาเป็นพื้นที่สำคัญทางโลจิสติกส์ที่เหล่านมหาอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัสเซียต้องการได้มาครอบครอง (บทที่ 9) พื้นที่ใหม่ทั้ง 2 แห่งนี้จึงมี